

Open brief: Waar haalt de VRT haar morele autoriteit vandaan?

Ignace Demaerel, maart 2022
(lange versie)

De chronische pijn van een trouwe kijker

Ik ben een zeer trouwe kijker van het VRT-Journaal, al vele jaren elke dag. Maar dit wil niet zeggen dat ik een onvoorwaardelijke fan ben. Ik vind het nog steeds 'waarschijnlijk het beste' nieuwsbulletin in ons Belgische medialandschap, maar bijna dagelijks zijn er punten die mij boos maken, vooral omdat ze mij zeer onrechtvaardig lijken. Het gaat niet over kleine details of privé-emoities, maar over structurele zaken en principiële redactiekeuzes: meer bepaald over **de fundamentele ethische thema's** in onze maatschappij en het gebrek aan neutraliteit, pluralisme en balans in de berichtgeving hierover. Deze brief is de vrucht van minstens vijftien jaar observaties en gevoelens van onrecht. Ik hoop dat u een trouwe kijker even heel serieus wil nemen. Ik weet zeker dat ik voor tienduizenden – ik denk eerder: honderdduizenden – anderen spreek en ernstige, objectieve argumenten heb.

De VRT: het morele geweten van Vlaanderen?

De VRT, zeker in het Journaal, treedt vaak op als een soort morele autoriteit: ze stuurt het geweten en de morele overtuigingen van de Vlaamse kijkers, 'voedt ons op' in hoe wij moeten denken of voelen. Maar (1) vanwaar haalt ze haar **mandaat** hiervoor? Van de Vlaamse regering? Uit haar bestuursakkoord en overeenkomst met de overheid? Natuurlijk niet. Wanneer heeft ze dan zichzelf hiertoe bevoegd verklaard? En (2) vanwaar haalt ze haar **morele criteria** over 'juist' en 'fout'? Wie in het bestuur of in de redactie bepaalt de morele lijn? Is er een soort morele commissie die dit beslist? En zo ja, wie heeft die dan verkozen en aangesteld? De VRT heeft als opdracht om neutraal, objectief en pluralistisch te zijn. Maar de realiteit staat daar, waar het gaat om ethische kwesties, héél ver van af.

Elke communicatiewetenschapper kan je vertellen dat communiceren nooit neutraal is. Als de VRT ons dus 'informeert', is dit onvermijdelijk selectief en beïnvloedend. Als zij meent **het geweten van Vlaanderen** te moeten sturen 'in de goede richting', met welk recht en hoé bepaalt zij dat voor het ganse land? In feite is zij voortdurend bezig met de overtuigingen van de bevolking te 'masseren', vaak in kleine dingen, maar ook in fundamentele kwesties. Laten we een kat een kat noemen: vroeger – grofweg tot de jaren 1950 - was België een traditioneel katholiek land en de Kerk had de onbetwiste morele autoriteit. De morele regels werden door iedereen geaccepteerd en waren duidelijk: de bisschop was de woordvoerder en de pastoor de biechtvader. Dat het katholieke monopolie vandaag grondig ondermijnd en afgebroken is, is voor

iedereen duidelijk, en dit lijkt onomkeerbaar. Maar sinds wanneer, met welk 'decreet' heeft de VRT-redactie deze rol overgenomen? We leven de facto in een moreel gezagsvacuüm, maar op welke dag is de VRT in dat gat gesprongen en heeft zij zichzelf tot lekenpastoor uitgeroepen? We leven in een tijd die zich ergert aan elke moraalridder, elke vorm van vingerwijzen of schuldboodschappen, maar denkt u echt dat de VRT dit niet doet?

Het volk moet opgevoed worden, en de VRT-redactie weet toevallig hoe dat moet. De nieuwskijkers worden in een duidelijke richting gestuurd waar het gaat over het milieu, de klimaatopwarming, verkeersveiligheid, eetgewoonten, consumentengedrag, de gelijkheid van de seksen, tolerantie, elektriciteitsverbruik, respect voor vrouwen, racisme, democratie, de coronamaatregelen en vaccinaties... (allemaal voorbeelden die nog niet zo duidelijk moréle kwesties zijn; verderop noem ik meer fundamentele thema's). Ik kan over elk van deze thema's tal van voorbeelden geven (zie verderop) waarin de VRT een bepaald standpunt inneemt en dat dus als '(moreel) superieur' voorstelt. '**Volksopvoeding**' is een oud socialistisch idee dat o zo snel paternalistisch en betuttelend wordt. Ja, ik voel mij regelmatig erg betutteld door een nieuwslezer die mij komt vertellen hoe ik zou moeten dénken (!) en handelen.

Over (nieuwe) morele stigmatisering

De VRT (en in feite de meeste mainstream-media) doen alsof ze 'moreel waardenvrij' spreken en schrijven. Maar communiceren is nooit 'neutraal'; het probleem is wel wanneer je het als zodanig presenteert. Sinds 60-70 jaar hebben we de 'oude' christelijke waarden systematisch buitengegoid, en is 'niemand mag oordelen' de hoofdmantra. Maar (1) dit laatste creëert nieuwe taboes en een stuk oneerlijkheid door het censureren van het maatschappelijk debat. En (2) in de realiteit worden constant andere morele oordelen binnengehaald: tientallen **andere vormen van blaming en shaming** duiken op. Niet meer over bijv. overspel, porno of prostitutie, maar over technische – meestal ecologische - dingen: wie met een diesel rijdt, met het vliegtuig op vakantie gaat, wie zijn open haard aansteekt, wie klimaatkritisch is, wie zich niet laat vaccineren...

Om even op dit laatste voorbeeld in te gaan: je niet laten vaccineren wordt voorgesteld als 'asociaal en egoïstisch, zelfs onverantwoord en gevaarlijk'. Nee, de nieuwslezer zegt dit natuurlijk niet zelf met zoveel woorden, maar de keuze (en selectie!) van mensen die geïnterviewd worden en die men dit laat zeggen, is zeer veelzeggend. De indirecte boodschap is méér dan duidelijk en sturend. Ik heb toevallig vrienden met ernstige en medische redenen om zich niet te laten vaccineren, en deze groep wordt nooit aan het woord gelaten, ook niet hun wetenschappelijke argumenten. M.a.w. degenen die zich niet laten vaccineren worden – lichtjes maar toch duidelijk genoeg - **moreel gestigmatiseerd**. Voor alle duidelijkheid: ikzelf ben dubbel gevaccineerd, maar de schuldboodschappen aan mijn niet-gevaccineerde vrienden vind ik echt óver de grens. De VRT heeft dat recht niet, en ook niet de morele autoriteit.

Neutraal, objectief en pluralistisch?

Als publieke omroep, betaald met ons aller belastinggeld, heeft de VRT als taak om neutraal, objectief en pluralistisch te zijn, of tenminste: dit probéren te zijn. 'Objectief' betekent dat ze moet proberen om de verschillende standpunten in een discussie op eerlijke manier weer te geven zoals elke partij dit zelf zou verwoorden. 'Neutraal' houdt in dat ze geen standpunt inneemt, geen voorkeur uitdrukt, geen oordeel uitspreekt. 'Pluralistisch' vereist dat ze erkent dat er vele meningen zijn en mógen zijn, en dat deze elk getolereerd of gerespecteerd moeten worden. In morele thema's – zie

voorbeelden verderop – mankeert dit héél erg, gaat het structureel en systematisch fout.

Het probleem is vooral **dat de tegenstemmen onder de mat worden geveegd**.

Enkel één kant van de zaak wordt belicht: de voorstanders krijgen de micro en tegenstanders niet. En wie het podium krijgt wordt door de redactie beslist: zij hebben hun keuze al gemaakt alsof het een 'uitgemaakte zaak' is. Maar: enkel één kant laten horen is ongeveer hetzelfde als '**propaganda**', nietwaar? We verwijten aan autoritaire, ondemocratische regimes dat ze censureren en de oppositie nooit ruimte laten in de media, maar zijn we in eigen land zoveel beter? We vinden onszelf toch graag 'moreel superieur', nietwaar?

Ondanks dat de katholieke, christelijke impact vandaag enorm is afgekald, noemt tot op heden zo'n 60% van de bevolking – zie verderop – zich nog steeds christelijk. De grootste oppositie hiertegen op moreel gebied is de vrijzinnigheid, en uiteraard heeft zij ook het recht om haar meningen openlijk te verkondigen, te verdedigen en te proberen door te drukken, op alle mogelijke democratische manieren natuurlijk. Maar zij vertegenwoordigt met moeite 10-15% van de bevolking, en toch domineert zij het morele debat constant. Over filosofische en morele thema's wordt systematisch een prof uit Gent of Brussel geïnterviewd, nooit één uit Leuven. Vreemd: hebben de VRT-journalisten die telefoonnummers dan nooit gevonden? Of wie heeft beslist dat zij niet tot de 'pool' behoren? Etienne Vermeersch domineerde/monopoliseerde decennialang het morele debat: een bewuste keuze van de VRT?

Het niet-vermelden van tegenstemmen is een veelgebruikte strategie die wil suggereren dat ze niet bestaan: alsof deze morele discussies definitief verleden tijd zijn, een achterhoedegevecht van 'ultra-conservatieven', dat je dus met een gerust geweten aan de kant kan schuiven. Het doet alsof er in de maatschappij een consensus over bestaat, maar... deze consensus wordt in feite gecreëerd door de morele oppositie consequent uit beeld te houden.

De VRT-redactie doet regelmatig alsof ze beschrijft wat er die dag in de wereld gebeurd is, maar in feite bepaalt ze dat: zij selecteert wat de burger mag of moet horen, en vooral: wat hij niet hoeft te weten. Zij dicteert, **masseert onze perceptie** van de werkelijkheid, en determineert wat relevant is en wat niet. Iedereen weet – ik zeg hiermee niets nieuws – dat 100% objectiviteit en neutraliteit niet bestaat. Maar het probleem is dat er niet eens naar gestreefd wordt.

In de media wordt in feite **een oorlog om de perceptie** uitgevochten: noem je bijv. de opstandige partij 'rebellen en terroristen' of 'vrijheidsstrijders en martelaren'? Op gebied van morele waarden is dit helaas niet anders. Het lijkt erop dat wie het éérs en het luidst roept dat de tegenpartij intolerant is, de perceptie-oorlog wint en als 'morele overwinnaar' wordt gepresenteerd. En zoals in elke oorlog, wordt dit spelletje soms vuil gespeeld, 'onder de gordel', met karikaturen en insinuaties.

De grote morele maatschappelijke debatten

Er zijn maatschappelijke thema's die duidelijker een diepe, moréle draagwijdte hebben: daar waar aan het leven geraakt wordt (abortus, euthanasie, genetische manipulatie...), of waar het gaat om intermenselijke relaties (huwelijk, echtscheiding, homohuwelijk, (trans)gender, homoadoptie...), en nog intiemer: over seksualiteit (pornografie, prostitutie...). De VRT is in zulke belangrijke maatschappelijke discussies óverduidelijk NIET neutraal, pluralistisch en objectief, en ik wil hier objectieve argumenten voor aanhalen.

Het gaat hier wel degelijk om **de fundamenteën van onze cultuur**: ons mensbeeld, wereldbeeld, godsbeeld. Deze zijn, zoals bij een ijsschots, voor 90% 'onder water': we zijn er ons niet echt van bewust, staan er zelden bewust bij stil, maar het zijn wel **de paradigma's**, de brillen waarmee we alle rest bekijken.

Ik spreek hier over 'maatschappelijke debatten', maar... eigenlijk wordt er niet eens een publiek debat gevoerd: deze gebeuren alleen in achterkamertjes, hoogstens in parlementaire commissies achter gesloten deuren. Ze worden gewoon weggehouden van het grote publiek: vindt de VRT ons 'te dom' voor complexe morele discussies? Denken ze dat we allemaal onverschillig en onmondig zijn? Dat ze ons enkel brood en spelen – lees: kookprogramma's en voetbal – moet voorschotelen om ons bezig te houden? Op deze manier worden we inderdaad allemaal tot '**morele analfabeten**', materialisten, hedonisten en nihilisten.

Een lijstje van voorbeelden

Ik keer eerst vele decennia terug naar de tijd dat de traditionele christelijke waarde van **het monogame huwelijk** en het ideaal van levenslange huwelijkstrouw aangevochten en ondermijnd werd. 'Liefde' en 'trouw' zijn nochtans waarden die hoog in het vaandel staan bij gelovigen én niet-gelovigen, nietwaar? Een stabiel gezin is een onmiskenbare pijler voor stabiliteit en levensgeluk, of je nu christen bent of atheïst. Dat er wettelijk gezien ruimte gecreëerd werd voor de 'anderen' (voor echtscheiding dus) is democratisch gezien begrijpelijk, maar hoe deze christelijke gezinswaarden sindsdien in de media gebracht werden, was zeer eenzijdig. Waarom hoorden we nooit de boodschap "Knok voor je relatie, het kán en het is de moeite waard"? Waarom geen getuigenissen van mensen die hun relatiecrisis overwonnen hebben en nu een warm pleidooi houden voor 'de liefde die overwint'? Is dit echt te moraliserend? Waarom wordt **echtscheiding zo gebagatelliseerd** alsof het geen levensdrama en trauma is? Het vrijzinnig humanisme benadrukt sterk de vrijheid, autonomie en rechten van het individu (!), en ondergraaft daarmee de solidariteit en naastenliefde, zeker in het huwelijk.

Wat is het resultaat? In 1960 liep 1 op 15 huwelijken in België uit op een scheiding, in 2013 1 op 2: een stijging met 750%. Zijn we hier echt zo blij mee? Is dit werkelijk 'voortgang'? Maakt onze 'absolute vrijheid' ons zoveel gelukkiger? En onze kinderen dan die het gelag betalen? Het maatschappelijk prijskaartje hiervan is niet te schatten. De epidemie aan gebroken relaties veroorzaakt voor vele miljarden maatschappelijke schade, en een grote daling van ons 'bruto nationaal geluk'. Maar onze media hebben decennialang telkens één kant van het verhaal laten horen: weg met 'de verstikkende katholieke moraal' en 'leve de vrijheid'. 'Laten we vrolijk experimenteren met nieuwe vormen, ongeacht wat de gevolgen zijn voor de volgende generaties'. Waarom horen we nooit één stem op tv die pleit voor een actieve ondersteuning – zelfs van overheidswege - van stabiele huwelijken, omwille van – niet: de christelijke moraal, maar - de maatschappelijke meerwaarde en het welzijn van mensen (ouders én kinderen!)? 'Duurzaamheid' geldt enkel plastic verpakkingen, niet onze diepste relaties. Zoals gezegd: decennialang slechts één kant van het verhaal, en dat tot onze grote schade.

Abortus is ook zulk debat waarvan gedaan wordt alsof het eens en voor altijd afgerond en besloten is. Maar nee, het blijft voor christenen moreel problematisch: geen enkel wetenschappelijk, rationeel, objectief argument kan ons geruststellen dat de foetus 'toch geen mens' is. Het is een levensbeschouwelijke, ideologische keuze! Maar de media doen intussen alsof het nog enkel een praktische, technische kwestie is zonder enige morele draagwijdte: zoals het wegsnijden van een appendix. Wanneer op de VRT nooit meer één stem mag klinken die luid en duidelijk zegt dat we hiermee een uniek mensenleven wegnemen, steunt de redactie de facto de overtuiging dat dit niet zo is. Er is trouwens niemand die abortus op zich een 'goede, mooie, edele zaak' vindt die zoveel mogelijk gepromoot moet worden. Maar waarom doen christenen en vrijzinnigen niet een gezamenlijke inspanning om het aantal 'noodsituaties' te reduceren door voorlichting en preventie? Het zou veel onnodig moreel leed besparen.

Om een voorbeeld te geven hoe media tewerk gaan: in april 2018 was er een 'Mars voor het Leven' in Brussel (tegen abortus) met 1500 mensen. Meestal haalt deze jaarlijkse actie het nieuws niet eens (en kleine manifestaties van 20 mensen die 'hot' zijn wél!), maar deze keer wel. Nu was er een kleine tegenmanifestatie van 15-20 mensen die heel hard vóór abortus demonstreerden (zich zelfs plat op de straat wierpen om de Mars te blokkeren). Deze kleine groep kreeg in het Journaal evenveel zendtijd als de grote massa: ze waren honderdmaal kleiner in aantal, maar kregen evenveel gewicht. Journalisten hebben veel middelen en trucjes om hun voorkeuren in beeld te brengen, maar eerlijk en objectief is het niet.

Bij de presentatie van **euthanasie** in de media zien we exact hetzelfde: alleen Wim Distelmans (de grootste voorstander en promotor) krijgt de micro. Toen Hugo Claus voor euthanasie koos (2018), werd hij op tv als een moedig man geportretteerd, die koos voor 'menswaardig sterven'; waarmee dus de mensen die tot hun laatste snik vechten - en zo ken ik er! - als laf worden bestempeld: alsof dit mensonwaardig is. De claim van 'menswaardig' is trouwens intellectueel oneerlijk, want de andere partij claimt deze waarde even sterk om te pleiten tégen euthanasie. Natuurlijk mogen de pro-stemmen klinken, maar de tegenstemmen evenzeer. En de balans is hier zéér ver zoek, zelfs onbestaande.

De **seksuele moraal** is nog zo'n gevoelige. Vroeger was er een taboe om over seks te spreken, nu om er morele idealen over te noemen zoals trouw en verantwoordelijkheid. Ook op dit vlak pleit de VRT steeds voor de ene kant: vrijheid! Enkele voorbeelden? Over **prostitutie** wordt systematisch 'niet-stigmatiserend' gesproken, ook al is de harde realiteit dat het meestal gaat om uitbuiting, mensenhandel en mensonterende, vrouwonvriendelijke praktijken. Het nieuwe 'neutrale' woord is 'sekswerkers': alsof het een soort sociale werkers zijn. De keren dat zij in beeld komen, wordt elke morele beoordeling angstvallig omzeild. De keuze van de VRT is dus duidelijk om prostitutie te laten legaliseren als een 'normaal, deftig, eerbaar beroep'. Sorry, maar dit gaat 100% in tegen mijn buikgevoel, mijn gezond verstand, mijn morele principes en die van miljarden mensen. Ik zou deze vraag aan elke ouder, ook vrijzinnige, willen stellen: "Stel je voor dat je een 16-jarige dochter hebt, die fier komt vertellen dat ze later prostituee wil worden: wees eens eerlijk hoe jij zal reageren?" VRT moet op zijn minst ook iemand aan het woord laten die duidelijk mag zeggen dat de beste hulp aan prostituees is om ze úit deze duistere onderwereldmilieus te redden - en geloof me: zulke organisaties bestaan. Maar VRT heeft ze nooit gevonden.

Nog een voorbeeld: toen over Steve Stevaert in het nieuws kwam (2011) dat hij gechanteerd werd door een Marokkaanse prostituee, werd enkel gesproken over de chantage, en nooit enig moreel oordeel over het feit dat hij naar prostituees ging en zijn vrouw bedroog. Is dus de boodschap van de VRT dat we dat als 'moreel normaal' moeten aanvaarden? Ze doet misschien een poging om in deze zaak níet te oordelen - wat ik begrijp - maar '**a-moreel' willen zijn** op vlakken waar moraliteit aanwezig is, is een illusie, en zelfs pijnlijk: de redactie wil 'lief' zijn voor hem, maar daardoor kwetst ze het echte slachtoffer (zijn vrouw) heel erg. Waarom werd iemand als Bill Clinton ongenadig hierover aangepakt, en Steve Stevaert met fluwelen handschoenen? Wanneer het gaat over **sexting**, wordt moreel veroordeeld dat sommigen zulke pikante foto's publiek maken, nooit dat jongeren zomaar met elkaar in bed duiken. Rond AIDS wordt enkel gecommuniceerd dat je altijd een condoom moet dragen, nooit dat je geen promiscue relaties moet aangaan. '**Safe sex**' (veilige seks) is alles wat de klok slaat, en over campagnes zoals in de VS rond 'save sex' ('red de seks door niet met iedereen in bed te duiken') wordt alleen maar lacherig gedaan - áls ze al eens vernoemd worden.

De 'me too'-beweging is het directe gevolg van de 'vrijheid, vrijheid, vrijheid' van de seksuele revolutie! Harvey Weinstein is enkel een extreem product hiervan. Maar de link tussen **seksuele vrijheden** en alle grensoverschrijdende gedrag mag niet gelegd worden. Vrijheid is vandaag de grote heilige koe, het onfeilbare dogma, de messiaanse mantra. Maar vrijheid is geen morele waarde: ze kan goed én slecht gebruikt worden. Pardon: ze zal gegarandeerd door sommigen misbruikt worden. Vrijheid wordt het luidst geclaimd door 'de vos in het kippenhok'. Strengere morele regels zijn precies bedoeld om de zwakkere te beschermen, en voor >90% is de vrouw het slachtoffer van seksueel misbruik.

Ik geef nog voorbeelden waar het gaat om de **katholieke gezinsmoraal**: toen in 2015 een bisschoppensynode plaatsvond in Rome over het gezin en de plaats van de vrouw, was de enige (!) focus van journalisten of er verandering zou zijn inzake het homostandpunt of de vrouw in de kerk. Na de slotconclusie zei Martine Tanghe fijntjes met een veelzeggende glimlach: "Ze zijn *nog* niet klaar voor verandering". M.a.w. "ze zijn *nóg* niet zover, ze hebben het licht nog niet gezien, het is nog maar een kwestie van tijd." Dit is totaal respectloos voor het feit dat er misschien wel degelijk onderbouwde argumenten zijn voor de kerkelijke standpunten over man en vrouw, huwelijk en seksuele identiteit: misschien heeft ze ten diepste gewoon een ander mensbeeld. Met één woord wordt het als 'conservatief' afgedaan en dus (!) hoef je zulk standpunt niet te respecteren of ernaar te luisteren: zoals VRT meestal doet met argumenten van de Kerk.

En wat is vandaag het meest gevoelige thema – zó gevoelig dat niemand er openlijk tegenin mag gaan? De **transgender-discussie**: weeral een nieuw gecreëerd taboe. Er zijn tal van wetenschappelijke, medische, psychologische, sociale, morele, filosofische en juridische argumenten die ernstige vragen stellen bij de heersende visie – lees: zij die heerst in de media en de beeldvorming –, maar deze argumenten krijgen nooit ruimte: ze worden weggeduwd, doodgezwegen, zelfs verdacht gemaakt. 'Shame on you dat je dit zelfs durft denken!' En ik heb het echt niet over agressieve en brute homohaters en gaybashers, maar over mensen die normale kritische bedenkingen hebben bij de argumenten van de holebi-lobby (en vooral hun zeer pushende agenda). De tegenargumenten zouden transgenders stigmatiseren, schuldgevoelens aanpraten, en 'ze hebben het al zo moeilijk'. Echter, de heersende retoriek doet exact hetzelfde: zij maken elke tegenstem verdacht, bestempelen hen als immoreel: onverdraagzaam, hard en liefdeloos. Het open debat wordt onmogelijk gemaakt: het wordt zelfs al niet meer getolereerd als je zegt "Ik ben het hiermee niet eens; ik heb een andere visie over man en vrouw en seksuele identiteit". De visie van de nieuwe genderideologie is dat elke man of vrouw (of welke variatie ook) op elk ogenblik van zijn/haar leven kan veranderen van geaardheid in om het even welke richting, en dat we dit allemaal als 'normaal' moeten aanvaarden. Euh, oh ja? Mag ik nog zeggen dat ik dit een extreme en eenzijdige visie vind, en niet gebaseerd op enige wetenschappelijke bevinding? Is 'ik voel mij zo' het enige, absolute, onfeilbare criterium? Zeker bij tieners en pubers die sowieso in volle verandering zijn en bij wie de emoties alle kanten opgaan? Wordt ieders seksuele identiteit voor 100% op een 'emo-cultuur' gefundeerd en op losse schroeven gezet? En moet dit echt al per se bij kleuters erin geprent worden? Moeten we allemaal fluïde worden, ons ganse leven lang? Moeten we blij zijn met de 'nieuwe diversiteit' van méér dan 72 nieuwe categorieën? De intolerantie tegenover de kritische stemmen is opnieuw schrijnend: deze worden moreel gestigmatiseerd als 'hate speech'. Klasseer de tegenargumenten als 'homo- of transfoob' en je hoeft niet meer over die van jezelf na te denken.

De moraal van een kleine minderheid: de vrijzinnigheid

Ik ben niet principieel tegen elke vorm van 'volksopvoeding' – het is helaas nodig of zelfs onvermijdelijk -, maar op grond van welke morele keuzes en mensbeelden doet de VRT dat? In de realiteit is de VRT allesbehalve neutraal, maar propageert ze de vrijzinnige moraal, ook al is deze de levensbeschouwing van een kleine minderheid van de bevolking – voor enkele cijfers: zie verderop. Ze handelt alsof dit een soort neutrale moraliteit is waarover iedereen het eens is: een soort 'minimumpakket met basiswaarden'. Maar op grond van wat is dit ergens 'besloten' en in welke instantie? Is hier ooit een open debat over geweest en heeft een meerderheid (51%) in een of ander comité dat beslist? Wie heeft de vrijzinnigheid officieel tot nieuwe staatsideologie verheven?

Het vrijzinnig humanisme – voor een diepgaander analyse, zie mijn boek ['95 stellingen over het humanisme'](#) - heeft eigenlijk sinds 1830 het katholieke monopolie bevochten, en in de realiteit heeft zij nu het 'publieke platform' ingenomen: zij bepaalt de regels want onze maatschappij **moet seculier zijn en religie-vrij**. Maar de vrijzinnigheid, die dus de alternatieve 'morele koers' bepaalt, heeft eigenlijk geen moreel kompas in zich: elk mens is autonoom en vrij en bepaalt zijn eigen regels. In de praktijk zijn '**vrijheid**' en '**tolerantie**' de hoogste waarden geworden, maar zoals gezegd: dit zijn geen moréle waarden. 'Je mag niet oordelen en zeker geen schuldgevoelens aanpraten' is dé morele - of a-morele? - norm geworden, maar.. beseffen we wel wat we hiermee zeggen? Willen we écht elk schuldgevoel met wortel en al uitroeien? Wat voor maatschappij willen we daarmee creëren? Met welk recht wijzen we dan de vinger naar pedofielen en verkrachters en...? Is het grote probleem van Marc Dutroux niet dat hij géén enkel schuldgevoel had (en dus een psychopaat was)? Zijn zijn morele waarden werkelijk evenwaardig met die van u en van mij?

Hoe de Kerk en de christelijke waarden in beeld gebracht worden – en nog meer: níet in beeld gebracht worden – is ronduit schrijnend en pijnlijk voor gelovigen, al decennia lang. Voor alle duidelijkheid: ik spreek niet namens het katholieke kerkinstituut, ik ben trouwens zelf – wel gelovig maar - niet katholiek. Ik verdedig geen (machts)instituut dat een monopolie claimt/claimde op de moraliteit, maar ik maak wel deel uit van **de grootste religie ter wereld** (33% van de wereldbevolking!): een serieuze factor waarmee rekening gehouden mag worden in elk maatschappelijk debat over waarden - wat de VRT duidelijk niet doet. Dit is natuurlijk een algemeen (te betreuren) verschijnsel in de mainstream-media, maar de VRT als publieke omroep zou hierin correcter en anders moeten zijn en onpartijdig de gehele bevolking representeren.

Omdat de mantra is dat de publieke sfeer religie-vrij moet zijn – iets wat nooit ergens officieel besloten is – worden in debatten dus ook de christelijke/katholieke stemmen gebannen: '**scheiding tussen kerk en staat**' wordt dan geroepen. Natuurlijk blijven alleen de vrijzinnige stemmen over. Er wordt de indruk gewekt dat, wanneer een gelovige een filosofisch of moreel standpunt inneemt, zijn argument dus (!) niet-rationeel en niet relevant is, wánt hij spreekt namens de Kerk: hij is vooringenomen en dús niet wetenschappelijk. Als hij bijv. rond abortus één filosofisch argument heeft, één psychologisch en één theologisch, worden ze allemaal in één keer van tafel geveegd want 'besmet met religie'. Een atheïst is natuurlijk niet vooringenomen, maar zuiver wetenschappelijk en objectief. Alsof 'geloof' religieus-bevooroordeeld en partijgebonden is en 'ongeloof' (atheïsme) vrij, open en neutraal...

Tegen alle democratische principes in

We zijn allemaal trots op het feit dat we een democratie zijn, maar hoe vullen we dat in? Elk land kent meerderheden en minderheden. Volgens het standaard-onderzoek van prof. Elchardus, Dobbelaere en Kerkhofs (2003) zou 1,1% van de Belgen lid zijn

van een vrijzinnige vereniging, en 7,4% noemde zich 'vrijzinnig'. Als je die 1,1% actieve vrijzinnigen vergelijkt met het aantal 'actieve' katholieken - de 5% die wekelijks praktiseren - zit je met een verhouding van 1 tegen 5. De ruimere schatting (7,4% die zich vrijzinnig noemt) staat tegenover 63% die zich christelijk noemt: 1 tegenover 9. Mag deze **democratische verhouding** een beetje gerespecteerd worden? Om een recenter cijfer te citeren: volgens de Eurobarometer (van de Europese Commissie) beschouwde zich in 2018 57,1% katholiek, 5,7% andere christenen, 20,2% agnost en 9,1% atheïst. Dus 62,8% christelijk en 29,3% niet-gelovig: deze laatste groepen zijn vage omschrijvingen, maar laten we ruim tellen dat de helft ervan vrijzinnig is, 15% dus - dat is 1 tegenover 4.

Wat is dus 'democratisch' en eerlijk in het maatschappelijke debat? Dat je elke stem, klein en groot, evenveel ruimte geeft? Nee, dat je het ongeveer in verhouding doet met de getalssterkte, zoals dat in een parlement of elk bestuursorgaan gaat. Om het simpel te zeggen: als er op tv één stem voor euthanasie klinkt, moeten ze er vier, vijf of negen tégen laten klinken. Als de voorstanders 5 minuten spreektijd krijgen, moet de andere kant er 20, 25 à 45 krijgen. De realiteit is echter dat een kleine minderheid voortdurend met het leeuwendeel gaat lopen. Van onrecht gesproken. Dit verklaart hoe het mogelijk is dat sinds decennia wetten worden gestemd die door een kleine minderheid gepusht worden en tegen de meerderheid ingaan.

Joods-christelijke waarden? Weg ermee!

Sinds de jaren 1960 is er in onze cultuur een sterke tegenreactie tegen de traditionele christelijke waarden. Brengen de media hier neutraal verslag over uit, of creëren/promoten ze dit? Het ofwel systematisch doodzwijgen ofwel voortdurend negatief in beeld brengen heeft de standpunten in Vlaanderen zeker sterk meebepaald. Het is niet dat de Kerk niet bekritiseerd mag worden - alle eerlijke kritiek mag -, maar de balans is zwaar scheef: de Kerk was constant doelwit, en bijv. de vrijzinnigheid nooit.

Het is zelfs geen probleem dat er in de jaren '60 'wat meer vrijheid' kwam: ik begrijp dat mensen het monopolie wilden doorbreken en ruimte creëren voor andere stemmen. Maar we zijn intussen al 60 jaar bezig dit af te breken: is **de slinger** niet **al héél ver doorgeschoten** in de andere richting van de 'totale vrijheid'? Zal onze cultuur ooit eens haar puberale fase ontgroeien - die van 'vrijheid zonder verantwoordelijkheid' - en volwassen worden? Is het niet hoog tijd dat er een beetje balans en gezond verstand terugkeert? Na 60 jaar 'kerkbashen', mag er ook weer eens 'normaal' en respectvol over het christelijke gedachtengoed gesproken worden? En: afbreken is gemakkelijk, maar wat zet je in de plaats? Vele (ondoordachte) revoluties brengen vooral chaos: is het hier anders? De 'oude machthebbers' weggagen is relatief gemakkelijk, maar hoe lang duurt het voor de nieuwe machthebbers even intolerant en repressief worden? De morele troon is grondig leeg gemaakt, en nu...? Klaagt iemand al eens over een '**gebrek aan moreel kompas**' bij bepaalde politici, over 'verruwing van de zeden', ja, euh, wat had je dan gedacht? Heeft niet onze hele cultuur dit de laatste decennia weggegooid? Ik las ooit een artikel in Knack over '**het morele failliet** van justitie' (na een of ander schandaal), maar... kan je dit niet evengoed zeggen van de hele overheid, van de gehele bevolking, van onze ganse cultuur...? We hebben dit allemaal samen gedaan, gejuicht en geapplaudisseerd over 'het afwerpen van alle morele jukken'! Op wie gaan we schieten?

Het idee dat de samenleving - en dus ook de openbare sfeer en media - **seculier en religie-vrij** moeten zijn, is níet het wereldbeeld van het christendom, maar van de vrijzinnigheid. In de realiteit heeft dus deze kleine groep de spelregels voor de openbare ruimte bepaald, maar hoe democratisch is dit? De christelijke moraal is niet die van 'een klein, conservatief groepje', waardoor ze bij voorbaat als 'ouderwets en

voorbijgestreefd' geklasseerd mag worden. Ze is die van **de grootste godsdienst ter wereld** - 2,5 miljard aanhangers en nog steeds groeiende. Zij heeft 1500 jaar lang de cultuur en waarden van Europa bepaald en de basis van onze idealen van ménselijkheid gevormd. Ze is één van de drie grote pijlers van onze beschaving (de Romeinse, Griekse en Hebreeuwse), zeker inzake moraliteit en menswaardigheid. Maar om een of andere onduidelijke reden wordt deze laatste pijler sinds de Verlichting met minachting gediskwalificeerd en buitengewerkt. Niet op wetenschappelijke gronden of uit rationele overwegingen, maar 'omdat het ons niet meer uitkomt'. Hoe dit in de media gepresenteerd wordt is niet alleen tegen elk principe van objectiviteit, neutraliteit en pluralisme, maar ik vind het ook fundamenteel **onrechtvaardig**: mijn levensbeschouwing (die toevallig die is van de meerderheid) wordt vermoord, en zelfs belachelijk gemaakt. Dit discours is diep **onrespectvol** voor de christelijke moraal en haar standpunten. En... wie één poot onderuit zaagt van een krukje, valt smadelijk op de grond.

Een jammer misverstand in het gevecht tegen de christelijke moraal is dat men een instituut verwart/gelijkstelt met een religieuze overtuiging: uit angst voor de dominantie van één bepaald (kerkelijk) instituut heeft men al haar ideeën en morele idealen mee buiten gegooid. Met het buitenwerken van de christelijke waarden werkt men tegelijk veel humane waarden buiten: respect voor alle leven, de naastenliefde, verantwoordelijkheid – lees: duurzaamheid - in relaties, het gezin als een veilige haven. Ik pleit hier allerm minst voor een terugkeer naar één dominant instituut: er zijn in ons land naast katholieken ook protestanten, evangelischen, orthodoxen en anglicanen... en die hebben heus ook wat te zeggen. Ik pleit wel voor een eerlijk, billijk respect voor het wereldbeeld en waarden van de meerderheidsreligie.

Links, rechts of centrum?

In de jaren '70 en '80 reeds hoorde ik uitlatingen over de VRT als 'een rood nest', en - sorry, maar - dat was/is niet helemaal onterecht of uit de lucht gegrepen. Ik stel mij inderdaad ook grote vragen bij de ernstige onbalans in berichtgeving over het Israëliësch-Palestijnse conflict, over de republikeinse en democratische standpunten in de VS enz. Maar dat is hier niet mijn punt. Op moreel-ethisch gebied volgt de VRT in ieder geval duidelijk **een linkse koers**, eenzijdig en uit balans. En opgelet: dit zeg ik niet omdat ik rechts ben, want dat ben ik niet! Ik heb nog nooit op een rechtse partij gestemd; ik ben door en door een middenfiguur. Kritiek op links is niet per se rechts. Ik zie evenveel fouten aan de linker- als aan de rechterkant. Moreel-rechts is niet per se beter. Maar wie 'progressief' als 'nobel' bestempelt, en 'conservatief' – zeker 'oerconservatief' - als een scheldwoord, is links. Ik weiger dit artikel als 'conservatief' te laten bestempelen: het pleit voor een gezond midden, een billijke, rechtvaardige vertegenwoordiging van morele en levensbeschouwelijke visies. Wanneer iemand 'conservatief' noemen voldoende reden is om niet naar hem te luisteren, ben je intellectueel niet meer eerlijk bezig, en zeker niet objectief en neutraal. Zo kan je je er gemakkelijk van afmaken en hoef je niet over je eigen standpunten kritisch na te denken. Progressieven denken helaas dat verandering automatisch verbetering is, maar hebben hierdoor uit 'vernieuwingswoede' véél stabiele fundamenten van onze cultuur afgebroken.

Langzaam komen sommigen er toch achter dat decennia lang de moreel-rechtse stemmen nooit aan bod laten komen in de media - een **moreel 'cordon sanitair'** - de rechtse beweging versterkt. Het versmoren van het rechtse 'onderbuikgevoel' voedt de onvrede en frustratie bij een groot deel van de bevolking: het voelt als 'een linkse machtsgreep': "waarom een cordon sanitair naar extreemrechts en niet naar extreem links?" Het probleem is dat 'rechts' sterk geassocieerd wordt met 'extreemrechts' en dus moreel veroordeeld en verdacht gemaakt als 'verzuurd'; maar aan de linkerzijde gebeurt zoiets nooit. Zulk narratief is contraproductief en **voedt**

polarisatie, één van dé grote euvels in de media van deze tijd.

Linkse moraal wil zogenaamd **de zwakken en kwetsbaren** in onze maatschappij beschermen – op zich een nobel doel -, maar ze schiet door wanneer ze denkt dat de arme en de underdog per se altijd gelijk heeft. En het afbreken van alle traditionele morele waarden – bijv. de huwelijks- en gezinswaarden - treft de armen even sterk of nog sterker, en maakt hen nog zwakker in het leven: denk aan de groeiende groep van alleenstaande ouders, op sociaal vlak de meest kwetsbare groep.

Besluit

Ondanks al deze kritieken waardeer ik nog steeds alle kwaliteitsvolle programma's van de VRT. Ik geloof heel erg in **het belang van goede media** en eerlijke berichtgeving als middel tegen fake news en polarisering. En ik besef dat ook media onder hoge druk staan, en dat goede journalistiek een evenwichtsoefening is op een slappe koord, vaak een ondankbare job. Het moet moeilijk oproeien zijn tegen de neerwaartse stroom van commercialisering en sensatiezucht, het steeds hogere emo-gehalte en entertainment-gehalte - 'geef de mensen wat ze willen'.

Juist daarom wil ik als kijker luid en duidelijk mijn stem laten horen tegen het structurele onrecht, zijnde het gebrek aan neutraliteit en pluralisme van de overheidsomroep. De VRT wordt ook met mijn belastinggeld betaald en daarom heb ik als burger een zeg hierin. Niet dat mijn standpunt het overheersende moet worden – die tijd is allang gepasseerd – maar dat ze systematisch gesmoord wordt is schrijnend.

Het is **ondemocratisch, onrechtvaardig, antipluralistisch, intellectueel oneerlijk en respectloos** tegenover de meerderheid én tegen onze Europese cultuur. Morele autoriteit moet je verdienen... en hoe de VRT-redactie dit verdient zou hebben, is mij in het geheel niet duidelijk. Het is voor mij uiterst moeilijk om haar morele autoriteit te respecteren als ik al decennia het gevoel heb dat mijn morele standpunten – toevallig ook die van de meerderheid – niet gerespecteerd worden. Ik besef goed genoeg dat je op moreel vlak niet 100% neutraal kan zijn, maar (1) de VRT moet niet denken of pretenderen dat ze dit wel is, en (2) wel streven om zo neutraal mogelijk de meningen van alle partijen aan bod te laten komen, en dat in een billijke verhouding. Wat dat betreft is er m.i. een duidelijke kloof tussen de VRT en de Vlaamse bevolking, een schrijnende disproportie. Ik pleit heel sterk voor een mechanisme of **onafhankelijk controleorgaan** om te waken over de evenredige vertegenwoordiging van alle levensbeschouwelijke visies.

Hopende dat deze kritiek als constructief mag overkomen en steeds bereid tot verder gesprek,

Ignace Demaerel
leraar, pastor, columnist, auteur